

ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМ МУАММОЛАРИ ВА
ЕЧИМЛАРИ**Б.А. Ахмедов***Чирчиқ давлат педагогика университети*

Аннотация: *Инсоният йигирма биринчи аср бошларида ҳам бир туркум муаммоларга дуч келди, улар бевосита ахборот телекоммуникация соҳасидаги жиддий ўзгаришлар ва ривожланиш билан боғлиқ.*

Калит сўзлар: *информатика, педагогика, таълим, таълим назарияси, муаммоли ўқитиш.*

Таълимга янги ахборот коммуникация воситалари кириб кела бошлади. Интернет глобал компютер тармоғини ривожланиши Республикамиз таълим тизимида янги йўналишларнинг очилишига сабаб бўлмоқда ва қуйидагиларга туртки бўлди:

- ўқув муассасаларининг техник таъминотини кескин ўзгартириш;
- дунёвий ахборот ресурсларга йўл очиш;
- ўқитишнинг янги шакл ва усуллари яратиш ва бошқалар.

Республикамизда ахборот технологияларининг таълим жараёнига кириб келиши ва бошқа баъзи бир қутилмаган шароитларнинг пайдо бўлиши(карантин) анъанавий ўқитиш усулларига қўшимча равишда янги ўқитиш шакли - *масофавий ўқитиш* яратилишига ва таълим жараёнига кириб келишини тезлаштирди.

Масофавий таълимда таълим олувчи ва ўқитувчи фазовий бир-бирдан ажралган ҳолда ўзаро махсус яратилган ўқув курслари, назорат шакллари, электрон алоқа ва Интернетнинг бошқа технологиялари ёрдамида доимий мулоқотда бўладилар. Интернет технологиясини қўллашга асосланган масофавий ўқитиш олий таълим ахборот таълим тармоғига кириш имконини беради.

Масофавий ўқитиш барча таълим олиш истаги бўлганларга ўз малакасини узлуксиз ошириш имконини яратади ва ўқитиш жараёнида таълим олувчи интерактив режимда мустақил ўқув-услубий материалларни ўзлаштиради. Ўқитувчининг бевосита раҳбарлигида назоратдан ўтади, назорат ишларини бажаради ва гуруҳдаги бошқа таълим олувчилар билан мулоқотда бўлади.

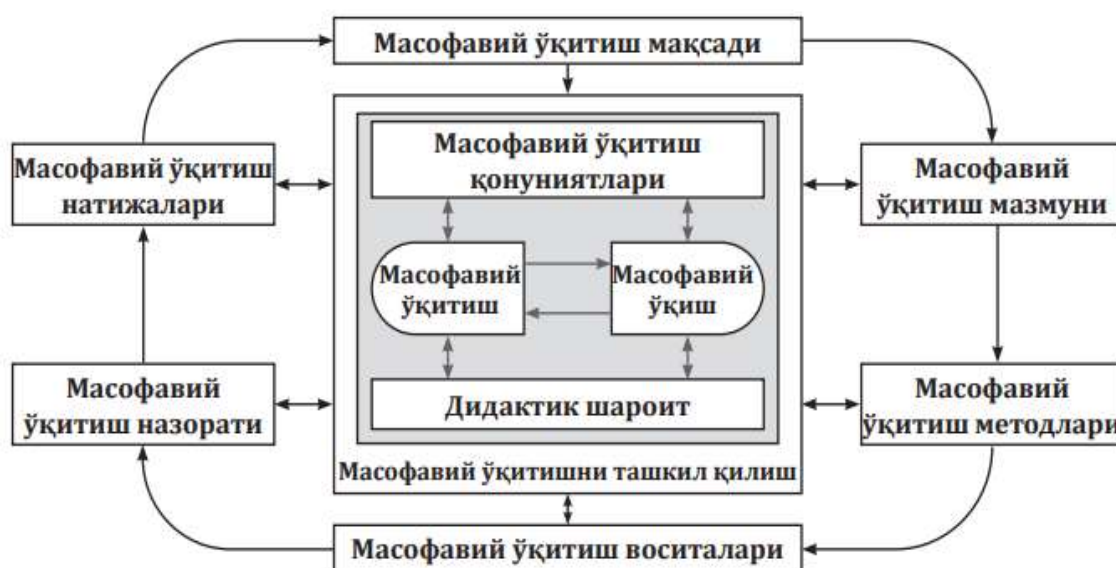
Масофавий ўқитишда турли хил ахборот ва коммуникация технологияларидан фойдаланилади. Масалан, анъанавий босма усулига асосланган ўқитиш воситалари (ўқув қўлланма, дарслиklar) талабаларни янги материал билан таништиришга асосланса, интерактив аудио ва видео конференциялар маълум вақт орасида ўзаро мулоқотда бўлишга, электрон почта тўғри ва тескари алоқа ўрнатишга, яъни хабарларни жўнатиш ва қабул қилишга мўлжалланган. Олдиндан тасмага муҳрланган видеоматризалар таълим олувчиларга матризаларни тинглаш ва кўриш имконини

берса, факсимал алоқа, хабарлар, топшириқларни тармоқ орқали тезкор алмашиниш таълим олувчиларга ўзаро тесқари алоқа орқали ўқитиш имконини беради.

Юқоридагиларга асосланиб, таълим жараёнига оид айрим терминлар тавсифи ва таърифларни келтириб ўтаимиз.

Масофавий таълим - масофавий ўқитишга асосланган таълим.

Масофавий ўқитиш - ўзаро маълум бир масофада Интернет технология ёки бошқа интерактив усуллар ва барча ўқув жараёнлари компонентлари - мақсад, мазмун, метод, ташкилий шакллар ва ўқитиш усулларига асосланган таълим олувчи ва ўқитувчи ўртасидаги муносабат.

Масофадан ўқитишнинг дидактик тизими

Масофавий ўқитиш тизими - масофавий ўқитиш шартлари асосида ташкил этиладиган ўқитиш тизими. Барча таълим тизимлари сингари масофавий ўқитиш тизими ўзининг таркибий мақсади, мазмуни, усуллари, воситалари ва ташкилий шаклларига ега.

Масофавий ўқитишнинг педагогик технологиялари - танланган ўқитиш концепциясига асосланган масофавий таълимнинг ўқув-тарбиявий жараёнини таъминловчи ўқитиш методи ва услублар мажмуаси.

Келинг, энди масофадан ўқитишнинг дидактик тизимидан фойдаланган ҳолда мақсадга ўтайлик. Масаланинг қуйидаги қисмларига эътибор берамиз ва улар бўйича муаммоларни ва уларнинг ечими топишга ҳаракат қиламиз.

1. **Масофавий ўқитиш мақсади** — масофавий ўқитиш жараёнининг олдиндан башоратланадиган натижаси ва унинг аниқловчи компоненти ҳисобланади, мақсадлар асосан таълим мазмунини белгилайди;

Муаммо:	Ечим:	Изоҳ
1. Талабаларнинг ўзлаштириш даражаси паст	Таълим мазмунидан келиб чиққан ҳолда ечиш лозим. Масалан:	Фанлар бўйича

	маъруза ва амалий дарсларнинг бўлиниш пропорцияси. 30/70 балким 10/90.	тадқиқотлар ўтказиш талаб қилинади.
2. Гуруҳлардаги ўзлаштиришда жуда катта фарқ	Гуруҳ таркибидаги иқтидор талабаларни гуруҳларга тўғри тақсимлаш.	Тадқиқот ўтказиш талаб қилинади.

2. Масофавий ўқитишни ташкил қилиш.

Муаммо:	Ечим:	Изоҳ
1. Техник таъминот бўйича: <i>Интернет ишламаяпти.</i>	Масалан: Худудда тармоқ йўқ.	Муаммони ҳал қилиш механизми ишлаб чиқилади.
2. Дастурий таъминот бўйича: <i>Конференцияга улана олмадим.</i>	Масалан: Ссилка юборилмаган ёки олмаган.	Хабардорлик назорати кучайтирилади.
3. Ташкилий, ижтимоий, иқтисодий...	...	...

3. Масофавий ўқитиш воситалар:

Масофавий ўқитиш жараёнида ўқитиш воситалари ўқув мазмунини тақдим этиш, таълим олувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш ва бошқаришга хизмат қилади.

Воситалар. билим олиш, кўникмаларни шакллантириш манбаси масофавий ўқитиш жараёнида ҳисобланади. Кенгроқ маънода **ўқитиш** воситалари масофавий ўқитиш тизимида таълим мақсадларига эришишга ёрдам берувчи барча воситалар ўқув вакўрғазмали қўлланмалар, ўқув материалларининамойиш қилиш учун қурилмалар, техник воситалар тўплами назарда тутилади.

Муаммо:	Ечим:	Изоҳ
1. Маълумотларни қаердан олиш?	Масалан: ўқув ва кўрғазмали қўлланмалар билан таъминлаш	Муаммони ҳал қилиш механизми ишлаб чиқилади.
2. Маълумотларни узатиш.	ўқув материалларини намойиш қилиш учун қурилмалар олиш.	Йиллик режага киритилиши лозим

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, масофавий ўқитишнинг умумий устувор мақсадлари таълим олувчиларнинг интеллектуал ва билиш фаолликларини

рағбатлантириш, ўқув мотивациясини кучайтириш, мустақил таълим олиш қобилиятлари ва кўникмаларини ривожлантиришдан иборат.

АДАБИЁТЛАР:

1. Mamanovich, A. L., Xasanboevich, B. G. A., & Yoqubovich, N. H. (2017). FARG'ONA VODIYSIDA TRANSCHEGARAVIY SUV MUAMMOLARI. *Интернаука*, 8(12 Часть 3), 45.
2. Раджабова, Г. У., Кузибаева, О. М., & Назаров, Х. Ё. (2016). Развитие национального рынка труда Узбекистана и его эффективное функционирование. *Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования*, (3 (13)), 5-9.
3. Otajonova, S. R., Yuldasheva, D. X., & Nazarov, X. Y. (2022). Reagents and their importance. *Asia pacific journal of marketing & management review ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603*, 11(06), 12-17.
4. Isaqov, V. Y., Nazarov, H., & Yoqubjonov, F. X. (2022). Occurrence and development of irrigation system. *International journal of social science & interdisciplinary research ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, 11(07), 50-58.
5. Файзиев, Ф. А., Ятимов, С. Б., Усмонов, Н. К., Саидов, А. И., Назаров, Х. Ё., & Файзиев, А. Р. (2019). Серебросодержащие минералы месторождений Такелийского рудного поля (Юго-Западный Карамазар). *Доклады Академии наук Республики Таджикистан*, 62(9-10), 581-587.
6. Назаров, Х. Ё. (2022). Методика изучения путём интеграции материала природоведений в уроках чтений начальном классах. *Альманах*, 1(1), 35-40.
7. Xusanov, S., Nazarov, X., Shokiraliyeva, S. T. (2021). Geografiya darslarida interfaol o'yinlarining tashkil etish bosqichlari. *Илм-фан ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш*, 1(1), 143-145.
8. Xusanov, S., Nazarov, X. (2021). Farg'ona viloyati hududini rekratsiyon resurslarining-geomorfologik shakllanishi. *Илм-фан ва рақамли иқтисодиётни ривожлан*, 1(1), 79-81.
9. Nazarov, H. Y., Xusanov, Sh., Shokiraliyeva, S. (2021). Water Sources of the Southern Fergana Landscape and their Role in Recreation. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 1(1), 155-156.
10. Qo'chqorov, O. A., & Nazarov, X. Y. (2020). IQLIM O'ZGARISHINING GLOBAL OQIBATLARI. *Интернаука*, (23-3), 52-53.
11. Усмонов, М. Р., & Назаров, Х. Ё. (2019). Some geographical features of the development of ekotourism. In *Узбекистон ва Россияда география фани: умумий муаммолар, ҳамкорлик салоҳияти ва истиқболи* (pp. 361-363).
12. Jurayev, S. T. (2022). Yield of cotton lines in different climatic-soil conditions of Uzbekistan. *International Scientific Journal Theoretical & Applied Science*, 11(1), 310-313.

13. Xolmurodova, G. R., Tangirova, G. N., Jo'rayev, S. T. (2022). Селекция и семеноводство сои. LESSON PRESS, 1(1), 88.
14. Jo'rayev, S. T., Xudarganov, K. O. (2022). Qishloq ekinlari urug'chiligi va urug'shunoslgi. LESSON PRESS, 1(1), 167.
15. Jo'rayev, S. T. (2022). Go'za seleksiyasi va urug'chiligi. LESSON PRESS, 1(1), 288.
16. Jo'rayev, S. T., Ashurov, M., Narmatova, G., Toreev, F., Akhmedov, D., Mavlonova, N., Ergashev, J., Baratova, A. (2022). Cotton breeding and seed production. LESSON PRESS, 1(1), 224.
17. Jo'rayev, S. T. (2022). G'o'zaning introgressiv duragay va tizmalirning O'zbekistondagi xar xil tuproq sharoitlarda bo'lgan adaptiv patinsolidan foydalanish. LESSON PRESS, 1(1), 211.
18. Jo'rayev, S. T. (2022). G'o'za genetikasi. LESSON PRESS, 1(1), 96.
19. Jo'rayev, S. T., Ergashov, J. A. (2022). Moyli ekinlar seleksiyasi va urug'chiligi. LESSON PRESS, 1(1), 120.
20. Жураев, С. Т. (2022). Оценка волокна гибридов хлопчатника, выращенных в различных регионах Узбекистана. Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь учреждение образования «Гродненский государственный аграрный университет», 1(52-55), 5.
21. Djonibekova, NE, Jo'raev, ST, Inoyatova, MH (2022). Effect of barp concentration and content of food environment on "in vitro" regeneration of rizamat (vitis vinifera l) cultivar. European Journal of Agricultural and Rural Education (EJARE), 3(2), 75-78.
22. Joraev, S. T., Ismoilov, A. A., Dilmurodov, Sh. D. (2022). Yasmiq nav va tizmalarining o'suv davri. Xorazm Ma'mun Akademiyasi, 22(6), 5-11.
23. Joraev, S. T., Raimova, D. (2022). Взаимосвязь периода вегитации линий хлопчатника с Некоторыми хозяйственно-ценными признаками в зависимости от регионов возделывания. Tafakkur manzili ilmiy-uslubiy jurnali, 1(1), 4-14.